

Andijon Davlat Universiteti fizika-matematika fakulteti
Informatika yo'nalishi III-bosqich IAT guruh talabasi
Rahimova Dilnozaning
“Freymlar yordamida sayt yaratish” Mavzusidagi

REFERATI

Mavzu. Freymalar yordamida sayt yaratish

Reja:

- A) Freymalar haqida.
- B) Freymalar qo'shish. <frameset> elementi. <frame> va <noframes>.
- C) <frame /> parametrlari. Ichma-ich freymalar.
- D) Freymalarning qo'shimcha imkoniyatlari.
- E) <iframe> elementi.

Uzoq vaqtlar web-sahifalar yaratuvchilari butun sayt hattoki portal sahifalari bo'ylab harakatning umumiy sistemasini topishga harakat qildilar. Standart instimentariyni qo'llash uchun bir xil menyuni har bir sahifaga nusxasini qo'yishga to'g'ri kelardi. HTML Frames spetsifikatsiyasini rivojlanishi natijasida brauzer oynasini bir nechta oynalarga ajratib, ularga bir-biridan mustaqil sahifalarni qo'yish imkoniyati paydo bo'ldi.

Freymalar kirib kelishi bilan bog'liq eng asosiy muammo har doimdagidek brauzerlarning o'zaro tug'ri kelmasligi bo'ldi. Ko'pgina brauzerlar freymalarni «tanimasdi». Freymalar spetsifikatsiyasi HTML standartlariga 1997 yilda yaratilgan HTML 3.2 versiyasidan boshlab qo'llanila boshlandi. U vaqtlarda freymalar Nestcape foydalanuvchilari orasida ommaviylashgan edi. HTML 4.0 dan boshlab brauzerlar freymalarni normal «tushuna» boshladilar.

Freymalar bitta brauzer oynasiga bir nechta turli URL adreslarga ega bo'lgan mustaqil web-sahifalarni yuklash imkoniyatini beradi. Bu vazifani bajarish juda oddiy. Buning uchun <body> elementi <frameset> elementi bilan almashtiriladi. Bu konteynor sahifada freymalar hosil kiluvchi <frame /> elementi uchun mo'ljallangan. Freymalar ichida qaysi freymga chiqishi ko'rsatilgan alohida gipermurojaatlar bo'lishi mumkin.

Demak sahifada freymalar hosil qilish uchun ikkita <frameset> va <frame /> elementlari ishlatilar ekan:

```
<html>
<head>
</head>
<frameset>
</frameset>
</html>
```

<frameset> elementi ikkita **cols** va **rows** atributlariga ega. Ular yordamida <frameset> sahifalarni bir nechta qatorlar yoki ustunlardan iborat freymalarga ajratadi:

```
<frameset cols= "25%, 75%">
</frameset>
```

Natijada web-sahifa ikkita ustunli freymga ajraydi.

<frameset> elementi yordamida sahifada hohlagancha ustun va qator freymalarini hosil qilish mumkin. Ularning o'lchamini doim ham protsentlarda ifodalash shart emas. O'lchov birligi sifatida piksellarni ham olish mumkin :

```
<frameset rows= "10, 200, 300, 100">
```

Natijada to'rtta qator freymlari hosil bo'ladi.

Bundan tashqari o'lchamlarni ifodalashda «*» ni ham ishlatish mumkin. Bunda «*» ga qancha o'lcham qolsa hammasi tegishli bo'ladi:

```
<frameset cols= "200, 300, *">
```

Protsentlarda ifodalangan o'lchamlar uchun ham «*» ni ishlatish mumkin:

```
<frameset rows= "25%, 35%, *">
```

<frameset> konteynori bir o'zi hech narsa qila olmaydi. Ekranda freymlar hosil bo'lishi uchun <frame /> va <noframes> elementlari ishlatilishi kerak. Birinchisi ekranda freymlar hosil bo'lishi uchun ishlatilasa, ikkinchisi aksincha freymlarni olib tashlash uchun ishlatiladi:

```
<frameset>
```

```
<noframes>
```

```
<p> Uzoq vaqtlar web-sahifalar yaratuvchilari butun sayt hattoki portal sahifalari bo'ylab harakatning umumiy sistemasini topishga harakat qildilar. Standart instimentariyni qo'llash uchun bir xil menyuni har bir sahifaga nusxasini qo'yishga to'g'ri kelardi. HTML Frames spetsifikatsiyasini rivojlanishi natijasida brauzer oynasini bir nechta oynalarga ajratib, ularga bir-biridan mustaqil sahifalarni qo'yish imkoniyati paydo bo'ldi.</p>
```

```
</noframes>
```

```
</frameset>
```

<noframes> elementi yordamida umuman freymlarsiz sahifa yaratish ham mumkin.

<frame /> elementiga misol:

```
<frameset>
```

```
<frame src= "index.html" />
```

```
<frame src= "viewer.html" />
```

```
</frameset>
```

<frame /> elementi yordamida biror bir freymga itiyoriy web-sahifani chaqirish uchun ishlatiladi. Sahifaning URL adresi **src** atributi yordamida beriladi. Adreslar gipermurojaatlardagidek to'liq yoki qisqartirilgan holda berilishi mumkin.

Biror bir freymlarga yangi sahifalarning yuklanishi ikki bosqichdan iborat bo'ladi:

- ❖ Birinchidan, freymga aniq nom berilishi kerak;
- ❖ Ikkinchidan, ko'rsatilgan freymga yuklanishi uchun yuqorida berilgan nomdan foydalanish kerak.

Masalan:

```
<frameset>
```

```
<frame src= "index.html" />
```

```
<frame src= "viewer.html" name= "doc_viewer">
```

```
</fameset>
```

Birinci freym nomlanmadi, chunki unga yangi web-sahifa yuklanishi shart emas. Ikkinchi freymga yangi web-sahifani yuklash uchun odatdagi <a> elementining **target** atributi ishlatiladi:

```
<a href= "story.html" target= "doc_viewer">Тарих</a>
```

Endi chap tomondagi gipermurojaat natijasi yangi oynaga emas, o'ng tomondagi freymga chiqadi. <a> elementiga ixtiyoriy URL adresni qo'yish mumkin:

<a href= <http://www.yandex.ru> target= "doc_viewer">Yandex
qidiruv sistemasi

<frame /> elementi quyidagi parametrlarga ega:

- ❖ **Noresize.** Freymmlar o'lchamini o'zgartirishni man qiladi.
- ❖ **Frameborder.** Faqat 1 yoki 0 qiymatlardan bittasini qabul qiladi. Agar 1 qiymatni qabul qilsa, freym chegarasi majud, 0 qiymat qabul qilsa, freym chegarasi yo'q.
- ❖ **Scrolling.** **yes**, **no** yoki **auto** qiymatlaridan faqat bittasini qabul qila oladi. **Yes** – prokrutka bor, **no** – prokrutka yo'q, **auto** – agar ehtiyoj bo'lsagina prokrutka quyiladi.
- ❖ **marginwidth**, **marginheight** – bu atributlar gorizontal va vertikal maydonlarga mo'ljallangan.
- ❖ **Longdesc.** Mazkur freym haqidagi ma'lumotlar saqlanuvchi URL adresni o'zida saqlaydi.

Ichma-ich freymmlar. Agar ekranda gorizontal va vertikal freymmlarni birdaniga hosil qilmoqchi bo'lsak, ichma-ich freymmlardan foydalanishimiz mumkin. Masalan tepada to'liq satrli freym, uning pastida ikki ustunga ajratilgan freymmlarni hosil qilaylik. Buning uchun ikki ishni qilish kerak. Birinchidan bizga ikki qatorli freym kerak bo'ladi. Ikkinchidan ikkinchi qator freymni ikki ustunga ajratish kerak:

```
<frameset rows= "100, *">  
  <frame src= "banner.html" scrolling= "no" noresize =  
    "noresize" />  
  <frameset cols= "25%, 75%">  
    <frame src= "index.html" />  
    <frame src= "viewer.html" marginwidth= "5" marginheight=  
      "5"/>  
</frameset>
```

Freymmlarni yuqorida keltirilganlardan boshqa qo'shimcha imkoniyatlari ham mavjud. Masalan, biror freymga sahifani yuklash yoki freymmlarni yangi oynaga ochish.

Target atributi quyidagi qabul qilishi mumkin:

- ❖ **_self.** Murojaat qo'yilgan freym o'zida hujjat ochilishini ta'minlaydi.
- ❖ **_top.** Bu qiymatni qo'llab, shu oynaning o'zida freymmlarni o'chirib hujjatni yuklash mumkin.
- ❖ **_blank.** Hujjatni yangi oynada ochilishini ta'minlaydi.

<iframe> elementi <frame /> elementi bilan to'g'ridan-to'g'ri bog'langan, lekin <frameset> elementiga umuman aloqasi yo'q. <iframe> elementi HTML hujjatda ichki mustaqil freymmlar yaratish imkoniyatini beradi. <iframe> elementi ixtiyoriy sahifada <body> ning ichiga joylashishi mumkin. Uning vazifasi sahifada boshqa bir hujjatni <frame /> <frameset> da ko'rsatgani kabi ko'rsatishdir.

Misol:

```
<iframe src="jad.html" width="300" height="300" frameborder="0"  
scrolling="auto">  
Mana sizga freym!!!  
</iframe>
```

`<iframe>` elementi `<frame />` elementining **frameborder**, **marginwidth**, **marginheight**, **scrolling** kabi hamma atributlarini qabul qilishi mumkin. Bulardan tashqari uning **width** va **height** atributlari ham mavjudki, ular qo'yilayotgan freymning bo'yi va eni o'lchamlarini piksellarda belgilaydi. Yana `<iframe>` elementi **align** atributiga ega bo'lib, u odatdagidek, **right** va **left** qiymatlar qabul qiladi. `<iframe>` elementining yana bir xususiyati shundaki u o'z ichiga olgan matnni qachonki foydalanuvchi brauzeri ichki freymlarni qo'llamasagina ekranga chiqaradi.

ASOSIY ADABIYOTLAR

1. T. Stauffer. Sozdanie web-stranits. Samouchitel. – «Piter», Sankt-Peterburg, 2003 g.
2. A. Goncharev. HTML. Samouchitel. – «Piter», Sankt-Peterburg, 2001 g.
3. Allen Vayk. JavaScript. Entsiklopediya polzovatelya: per. s. ang. – «TID» «DS», Kiev, 2001 g.
4. webmastering – elektron o'quv qo'llanma.

QO'SHIMCHA ADABIYOTLAR

1. A.I. Tixonov. «Publikatsiya dannix v Internet» Uchebnoe posobie. Moskva Izdatelstvo «Mɪp» 2000
2. JavaScript ni urganish buyicha elektron qo'llanmalar
3. Internet veb-saytlari:
  - a. <http://www.cgi.ru>
  - b. <http://www.woweb.ru>
  - c. <http://www.ru>
  - d. <http://www.vanta.ru/script/>
  - e. <http://www.vbnet.ru>
  - f. <http://www.scriptic.ru/>
  - g. <http://www.webacademy.com/>
  - h. <http://pacificwebart.com/>